

Phú Thọ

quê hương đất Tổ

PHU THO NATIVE LAND - FATHERLAND

PHÚ THỌ
quê hương đất Tổ
PHU THO NATIVE LAND FATHERLAND

**CÔNG TRÌNH CHÀO MỪNG
KỶ NIỆM 110 NĂM
THÀNH LẬP TỈNH PHÚ THỌ
8.9.1891 - 8.9.2001**

PHÚ THỌ
quê hương đất Tổ
PHU THO NATIVE LAND FATHERLAND

HỘI VĂN HỌC NGHỆ THUẬT PHÚ THỌ
XUẤT BẢN * 2001

(TÁI BẢN LẦN THỨ NHẤT)
THE SOCIETY OF LITERATURE AND ART OF PHÚ THỌ
PUBLISH * 2001

LỜI HỒ CHỦ TỊCH CĂN DẶN ĐẢNG BỘ VÀ NHÂN DÂN TỈNH PHÚ THỌ

"... Đồng bào tỉnh ta lại có truyền thống đoàn kết và anh dũng, trong thời kỳ kháng chiến đã lập nhiều công trạng vẻ vang. Bác tin rằng Đảng bộ Phú Thọ sẽ cố gắng lãnh đạo nhân dân tỉnh ta thi đua tăng gia sản xuất, thực hành tiết kiệm, hoàn thành và hoàn thành vượt mức những nhiệm vụ Đảng đã giao phó, trở nên tỉnh tiên tiến..."

... Để lãnh đạo tốt, các cấp ủy phải thật *đoàn kết*, thật *dân chủ*, phải thực hành chế độ "tập thể lãnh đạo, cá nhân phụ trách", phê bình và tự phê bình để không ngừng tiến bộ..."

TRÍCH LỜI CĂN DẶN CỦA HỒ CHỦ TỊCH
KHI NGƯỜI VỀ THĂM TỈNH, NGÀY 18 THÁNG 8 NĂM 1962

BẢN ĐỒ HÀNH CHÍNH TỈNH PHÚ THỌ

Lời giới thiệu

Phú Thọ là tỉnh miền núi trung du phía Bắc của Tổ quốc, một tỉnh có vinh dự là nơi cội nguồn của dân tộc Việt Nam, nơi có Đền Hùng thờ các vua Hùng nơi đã ra đời Nhà nước Văn lang, Nhà nước đầu tiên của dân tộc Việt Nam.

Phú Thọ có đường quốc lộ II nối liền giữa thủ đô Hà Nội và các tỉnh Việt Bắc.

- Phía Bắc giáp Tuyên Quang
- Phía Nam giáp Hòa Bình
- Phía Đông giáp Vĩnh Phúc - Hà Tây
- Phía Tây giáp Sơn La - Yên Bái

Tổng diện tích 3.496km². Dân số tính đến năm 1999 là 1.261.500 người.

Phú Thọ có 12 huyện thành thị gồm : thành phố Việt Trì, thị xã Phú Thọ, các huyện Phù Ninh, Lâm Thao, Tam Nông, Thanh Thủy, Thanh Sơn, Yên Lập, Sông Thao, Thanh Ba, Hạ Hòa, Đoan Hùng, với 270 xã phường thị trấn.

Phú Thọ có các dân tộc anh em đoàn kết chung sống bên nhau từ lâu đời :

Mường, Dao, Cao Lan... Sán Cháy, Sán Rìu, Tày, H' mông, Thái, Nùng Hoa, Khơ me, Ba na, Tà Ôi, Ngái, Ê đê, Hà Nhì, Lào, Gia grai, K'ho, M'mông.

Phú Thọ là một trong những nơi phát tích của dân tộc Việt Nam, là Kinh đô đầu tiên của Nhà nước đầu tiên thời đại các vua Hùng, có quá trình phát triển văn hóa Thời dựng nước trong đó phải kể đến nền văn hóa Phùng Nguyên và Gò Mun.

Là tỉnh có nhiều di tích lịch sử văn hóa, kiến trúc cảnh quan thiên nhiên được Nhà nước xếp hạng như : Khu di tích lịch sử Đền Hùng, đền Mẫu Âu Cơ, đầm Ao Châu, Ao Rời, suối Tiên, suối nước nóng Thanh Thủy và khu Bảo tồn thiên nhiên Xuân Sơn với 12 ngàn ha rừng nguyên sinh và nhiều nhóm động thực vật quý hiếm.

Phú Thọ là tỉnh có truyền thống lịch sử lâu đời. Con người Phú Thọ hiếu học, có tinh thần đoàn kết, cần cù và sáng tạo trong lao động, kiên cường dũng cảm trong chiến đấu, xây dựng và bảo vệ Tổ quốc.

Phú Thọ còn là tỉnh có nhiều điều kiện thuận lợi để phát triển công nghiệp ngoài khu công nghiệp Việt Trì được hình thành sớm ở miền Bắc, công nghiệp giấy Bãi Bằng, Supe Lâm Thao đều là những ngành công nghiệp lớn liên tục ổn định và phát triển trong những năm qua. Phú Thọ cũng là tỉnh có điều kiện tự nhiên khá đa dạng, thuận lợi cho việc phát triển nông lâm nghiệp toàn diện : nằm trong vùng quy hoạch gỗ nguyên liệu công nghiệp trung tâm Bắc bộ, có tiềm năng tương đối lớn về đồi rừng để phát triển sản xuất nông lâm, ngư nghiệp, đặc biệt là trồng rừng nguyên liệu giấy. Quê hương của nhiều lễ hội truyền thống lâu đời với những làn điệu hát xoan, hát ghẹo. Quê hương của đặc sản cá Anh Vũ, hồng Hạc Trì, bưởi Đoan Hùng nổi tiếng cả nước.

Phát huy truyền thống lịch sử của miền đất cội nguồn, trên con đường đổi mới đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa, khai thác có hiệu quả tiềm năng của mình, vượt qua mọi khó khăn, đoàn kết nhất trí dưới sự lãnh đạo của Đảng, Đảng bộ và nhân dân các dân tộc tỉnh Phú Thọ phấn đấu xây dựng tỉnh Phú Thọ trở thành một tỉnh giàu đẹp và văn minh, góp phần tô thắm thêm trang sử vẻ vang của Tổ quốc Việt Nam.

"Phú Thọ - Quê hương Đất Tổ" - bức tranh toàn cảnh thu nhỏ về tỉnh Phú Thọ được ra đời nhân dịp Kỷ niệm 110 năm thành lập tỉnh (Tháng 9-1891 - tháng 9-2001) thông qua các tác phẩm ảnh nghệ thuật và các bức ảnh tư liệu, thời sự, bạn bè xa gần một lần nữa có dịp hiểu thêm về Phú Thọ, miền đất cội nguồn của cả dân tộc.

BAN BIÊN TẬP

Introduction

Phú Thọ is the northern midland mountainous province of the nation, the province with the honour of being considered "The Cradle of the Vietnamese Nation", the province with Hùng Temple where Hùng Kings are worshiped, home of the Văn Lang state, the first state of the Vietnamese nation.

The national road number 2 runs through Phú Thọ, linking Hanoi capital with the northern provinces.

- The North borders with Tuyên Quang.*
- The South borders with Hòa Bình.*
- The East borders with Vĩnh Phúc-Hà Tây.*
- The West borders with Sơn La-Yên Bái.*

It occupies total 3,496 square kilometers. Its population in 1999 was about 1,261,500.

Phú Thọ has 12 districts including: Việt Trì city, Phú Thọ town, Phù Ninh, Lâm Thao, Tam Nông, Thanh Thủy, Thanh Sơn, Yên Lập, Sông Thao, Thanh Ba, Hạ Hòa, Đoan Hùng districts with 270 villages, precincts and communes.

Phú Thọ has sibling peoples uniting and living with each other for a long time such as: Mường, Dao, Cao Lan... Sán Cháy, Sán Riêu, Tày, H' mông, Thái, Nùng Hoa, Kh' me, Ba na, Tà Ôi, Ngái, Ê đê, Hà Nhì, Lào, Gia grai, K'ho, M'ông.

Phú Thọ is one of the originating places of the Vietnamese nation. It is the first capital of the first state of the Hùng Kings dynasties. Phú Thọ has undergone cultural development process during the country foundation including the Phùng Nguyên and Gò Mun cultures.

Phú Thọ is the province of many historical, cultural and natural landscape sites being classified by the State such as: the Hùng Kings temple historical site, the Mẫu Âu Cơ temple, the Ao Châu lagoon, the Rời pond, the Fairy spring, the Thanh Thủy hot mineral spring and the Xuân Sơn natural reserve with 12,000 ha of primitive forest and many rare and precious fauna and flora.

Phú Thọ has long-standing historical tradition. The people of Phú Thọ are fond of learning, have the spirit of unity, are hard-working and creative, strong-hearted and brave in fighting, building and defending the nation.

Phú Thọ also has favourable conditions to develop industry. Apart from the Việt Trì industrial park in the North built fairly early, the Bãi Bằng Paper and Lâm Thao Supe industries have also been the big, stable, continuous and developing industrial sectors in recent years. Phú Thọ also has quite diversified natural conditions, suitable for the development of agriculture and forestry, is within the planned area for the Northern industrial centre of wood materials, has quite a large potential of hills and forests for the development of agriculture, forestry and fishery, especially for the forestation of paper materials. Phú Thọ is a native land of many long-standing traditional festivals with Xoan folk songs and love songs, is a native land of Anh Vũ fish-specialty, Hạc Trì persimmons and Đoan Hùng pomelos famous in the whole nation.

Bringing into play the historical tradition of the land considered as the cradle, on the way to renovate and strengthen the industrialization and modernization, exploit effectively its potential, overcome all difficulties, unite and agree under the leadership of the Party, the Committee of the Party and the people of Phú Thọ strive to make it a rich, beautiful and civilized province, making contribution to beautify the glorious history of the Vietnamese nation.

"Phú Thọ - the Land of Ancestor" - the minifying panorama of Phú Thọ province comes into being on the occasion of 110 anniversary of its foundation. With many piece of art, document and news pictures, near and far friends can have opportunities to understand more and more about Phú Thọ, the area considered as the cradle of the whole nation.

EDITORIAL BOARD

Chủ tịch HỒ CHÍ MINH nói chuyện với hơn 1 vạn cán bộ,
chiến sĩ đồng bào tại sân vận động thị xã Phú Thọ ngày 18 tháng 8 năm 1962
President HO CHI MINH talking to over 10,000 cadres, armymen and citizens at the stadium of
Phu Tho on August 18, 1962.

PHÁT HUY NỘI LỰC, KHAI THÁC TIỀM NĂNG ĐƯA PHÚ THỌ BƯỚC VÀO THẾ KỶ XXI

HOÀNG XUÂN CỪ

*Ủy viên Trung ương Đảng, Bí thư Tỉnh ủy,
Chủ tịch HĐND tỉnh Phú Thọ*

Qua 15 năm đổi mới và hơn 4 năm tái lập, phương châm của tỉnh là: Đẩy nhanh tốc độ phát triển công nghiệp, nông nghiệp, dịch vụ, giữ vững ổn định chính trị, củng cố quốc phòng, an ninh, tăng cường sự lãnh đạo của Đảng, đẩy mạnh hoạt động của cơ quan mặt trận tổ quốc và các đoàn thể nhân dân. Mặc dù còn nhiều khó khăn, thiên tai bão lũ thường xuyên xảy ra, Phú Thọ lại là tỉnh nghèo, chưa tự cân đối được thu, chi, tuy có nền công nghiệp sớm song phần lớn thiết bị công nghệ đều đã lạc hậu. Hạ tầng kinh tế - xã hội còn ở mức thấp. Kinh tế nông thôn nhất là ở vùng núi còn nhiều khó khăn, tỷ lệ đói nghèo còn cao. Tuy nhiên, dưới sự lãnh đạo của cấp ủy Đảng, cộng với sự nỗ lực cố gắng của đồng bào các dân tộc trong tỉnh, Phú Thọ đã đạt được một số kết quả đáng ghi nhận: Năm 2000, tốc độ tăng trưởng GDP 8,3%, cao hơn mức bình quân chung của cả nước; giá trị sản xuất công nghiệp tăng 14,9%, trong đó công nghiệp trung ương tăng 10,8%, công nghiệp địa phương tăng 16,6%, công nghiệp có vốn đầu tư nước ngoài tăng 31,6%; giá trị sản xuất nông, lâm nghiệp tăng 4,55%; giá trị các ngành dịch vụ tăng 8,06%. Cơ cấu kinh tế bắt đầu có bước chuyển dịch theo hướng tích cực: Công nghiệp, xây dựng: 36,3%; dịch vụ: 34%; nông - lâm nghiệp: 29,7%.

Các hoạt động văn hóa - xã hội có những bước chuyển biến tích cực. Mục tiêu xóa đói giảm nghèo được đẩy mạnh, tỷ lệ hộ đói nghèo giảm từ 23% (năm 1996) xuống còn 11%. Tỷ lệ tăng dân số tự nhiên đạt 1,2%, tỷ lệ suy dinh dưỡng ở trẻ em giảm từ 41% (năm 1996) xuống còn 33%.

Công tác xây dựng Đảng được chú trọng. Đảng bộ Phú Thọ có 19 Đảng bộ trực thuộc với hơn 6 vạn đảng viên, sinh hoạt ở 769 tổ chức cơ sở đảng. Số chi, Đảng bộ đạt trong sạch vững mạnh ngày một tăng. Vai trò của tổ chức Đảng được giữ vững. Các phong trào thi đua yêu nước của quần chúng nhân dân ngày càng phát triển góp phần tích cực vào việc thực hiện thắng lợi các mục tiêu kinh tế - xã hội đã đề ra.

Phú Thọ đã xác định tư tưởng chỉ đạo là: "Tiếp tục nêu cao ý chí tự lực, tự cường, thực hành tiết kiệm, tranh thủ sự giúp đỡ, ủng hộ của các cấp, các ngành, đẩy mạnh chuyển dịch cơ cấu kinh tế và đổi mới đầu tư, thúc đẩy kinh tế tăng trưởng và phát triển". Đối với lĩnh vực công nghiệp: Xác định đến năm 2010, công nghiệp sẽ là trọng tâm đột phá để phát triển kinh tế - xã hội của tỉnh, góp phần thực hiện nhanh sự nghiệp CNH - HĐH, coi trọng hiệu quả trước mắt cũng như lâu dài, góp phần giải quyết việc làm, tích cực chuyển dịch cơ cấu trong nông nghiệp, tập trung vào 4 lĩnh vực sản xuất công nghiệp mà tỉnh có lợi thế đó là: chế biến nông sản, thực phẩm; sản

xuất vật liệu xây dựng, khai thác, chế biến khoáng sản và hóa chất, phân bón, công nghiệp hàng tiêu dùng, dệt may giày da.

Đối với lĩnh vực nông lâm nghiệp, là một tỉnh miền núi, trung du, có nhiều tiềm năng đất đai, đồi rừng, hệ thống sông ngòi thuận tiện cho việc phát triển nông nghiệp toàn diện; Phú Thọ vừa có các xã vùng cao, đặc biệt khó khăn, lại có các vùng trung du đồi núi thấp thuận lợi cho việc phát triển kinh tế đồi rừng và các vùng đồng bằng là vùng trọng điểm lúa và các loại cây lương thực khác, do đó phải tập trung vào một số khâu mũi nhọn như: Đưa tiến bộ kỹ thuật vào sản xuất nông nghiệp mà khâu đột phá là giống, mục tiêu đến 2005 sẽ đưa 60% giống lúa lai và 90% giống ngô lai vào sản xuất, tập trung vào việc phát triển cơ sở hạ tầng như điện, đường, trường, trạm, thông tin liên lạc, nước sạch và vệ sinh môi trường, đặc biệt là đẩy mạnh chương trình phát triển hệ thống tưới tiêu đi đôi với việc kiên cố hóa kênh mương. Tiếp tục mở rộng diện tích phủ xanh đất trống đồi núi trọc để phát triển trang trại, kinh tế đồi rừng, phát triển các vùng nguyên liệu phục vụ cho vùng sản xuất công nghiệp như giấy, chè, mía đường, cây ăn quả... nhằm phát huy những thế mạnh của tỉnh, góp phần chuyển dịch cơ cấu kinh tế, xóa đói giảm nghèo.

Trong kế hoạch 5 năm tới, Đảng bộ và nhân dân Phú Thọ đặt ra một số chỉ tiêu sau:

- Nhịp độ tăng trưởng kinh tế (GDP) bình quân 8,6 - 9,5%/năm. (GDP bình quân đầu người đến 2005 tăng 1,5 - 1,6 lần so với năm 2000).

- Giá trị sản xuất nông, lâm nghiệp tăng bình quân 4,5 - 5%/năm. Đến năm 2005, sản lượng lương thực đạt 43 - 44 vạn tấn; độ che phủ rừng đạt 41 - 42%.

Giá trị sản xuất công nghiệp tăng bình quân 14 - 15%/năm; giá trị dịch vụ tăng bình quân 10 - 11%/năm; kim ngạch xuất khẩu tăng bình quân 14 - 15%/năm (đến 2005 đạt 120 - 125 triệu USD); cơ cấu kinh tế đến 2005 là công nghiệp xây dựng 39,4%, dịch vụ 35,6%; nông lâm nghiệp 25%.

- Tỷ lệ tăng dân số tự nhiên đạt dưới 1,1%; tỷ lệ trẻ em suy dinh dưỡng 18 - 20%; số máy điện thoại đạt 3 - 4 máy/100 dân; 100% địa bàn dân cư được phủ sóng phát thanh; 90% được phủ sóng truyền hình; 100% số xã có điện (90 - 95% có điện lưới quốc gia, 80 - 85% số hộ được dùng điện).

- Tăng hộ giàu, xóa hộ đói, giảm tỷ lệ hộ nghèo xuống dưới 5%; số lao động được đào tạo từ 29 - 30%; giải quyết việc làm cho 61 - 62 ngàn lao động; 100% số trạm y tế xã có bác sỹ; phấn đấu hoàn thành phổ cập giáo dục tiểu học cơ sở vào năm 2003.

PROMOTE INTERNAL CAPACITY AND EXPLOIT POTENTIALITY TO LEAD PHU THO TO STEADILY ADVANCE TO THE XXI CENTURY

HOÀNG XUÂN CỬ

***Member of the Party Central Committee, Secretary of Provincial Party Committee,
Chairman of People's Council of Phú Thọ Province.***

Developing its internal forces and exploiting its potential to help take Phú Thọ into the 21st century

Hoàng Xuân Cừ, a member of the Party's Central Committee, the Secretary of the Province Party Committee, the Chairman of the People's Committee of Phú Thọ Province.

During 15 years of renovation and more than 4 years of re-establishment, the guideline of the province are: speeding up the development of agriculture, forestry service, holding fast the politic stability, improving the national defense, strengthening the role of the leadership of the Party, improving activities of the National front bodies and people's organizations. There have been many difficulties, storms and floods have happened continuously, Phú Thọ has still been a poor province, which has not balanced revenue and expenditure, although its agriculture has been so young, most of technological equipment have been backward, socio-economic infrastructure has been of poor quality. Rural economic activities especially in the mountainous areas have met many difficulties, the poverty and hunger have still been in high rates. However, under the leadership of the Party Executive Committees and efforts of its minorities, Phú Thọ has gained a number of considerable achievements: Towards the year 2000, the GDP growth rate was 8,3%, higher than the average level of the whole nation; the industrial production value increased 14,9%, in which the central industrial sector increased 10,8%, the local industrial sector increased 16,6%, industrial sector having foreign investment increased 31,6%, the agricultural and forestry production value increased 4,55%, the service sectors value increased 8,06%. The economic structure have started moving actively: The industry, construction sector: 36,3%, the service sector: 34%, the agriculture and forestry sector: 29,7%.

Social and cultural activities have had active movements. The aim of the poverty and hunger elimination has been improved, the rate of poor and hunger households reduced from 23% (in 1996) to 11%. The natural population growth rate was 1,2%, the malnutrition rate in children reduced from 41% (in 1996) to 33%.

There have attached special importance to the work on building the Party. There are 19 offices under the control of the Phú Thọ's Committee of the Party with more than 60.000 Party members, acting in 769 Party organs. The number of strong and powerful Communist Party cells and Committees of the Party have been increased gradually. The role of the Party has been improved. The emulation movements to love one's country of the public people have been more and more developed, making an active contribution to the successful implementation of the planned socio-economic aims.

The Phú Thọ's planned guideline is: to continue to raise the self-reliant, self-strengthening will, practicing economy, to make use of helps of sectors, to accelerate the economic structural movement and to renovate investment, to enhance the economic growth and development". For the industrial sector: to the year 2010, the industrial sector will be a key point for the province's socio-economic development, making contribution to accelerate the process of industrialization and modernization, attaching a great importance to the short-term and long-term effects, making contribution to the creation of more and more jobs, changing positively the agricultural structure, focusing

on 4 industrial production fields which the province has an advantage, that are: agricultural product and foodstuffs processing; building materials productions; minerals exploitation and processing, chemical, manure, consumer goods industry, textile and shoe production

For the agriculture and forestry sectors, because of the midland mountainous province with many potential lands, hills and forests, with rivers and streams systems suitable for the comprehensive agricultural development; Phú Thọ not only has mountainous, disadvantageous communes, but also has midland mountainous areas suitable for the development of economic forestry and flat areas specialized in growing rice and other food plants. The province must concentrate on a number of key points such as: to make use of technical progresses in agricultural production with the important stage being seeds, the aim in the year 2005: to use 60% of cross-bred rice and 90% of cross-bred corn in production, to concentrate on the infrastructure development such as electricity, roads, schools, stations, communication and information, clean water and a sanitary environment, especially to speed up the program of both irrigation and drainage systems development and canal and ditch strengthening. To continue to expand the areas of green covered fallow into bare mountainside to develop farms, economic hills and forests, to develop and expand areas for industrial production such as papers, sweet sugar-cane, fruit-trees in order to enhance the advantages of the province, to push the economic structural change, to eliminate poverty and hunger.

In the next 5 years, the Phú Thọ's Committee of the Party and people will focus on a number of following aims:

- The average economic growth rate (GDP) will be 8,6-9,5% annually (GDP per capita towards the year 2005 will increase 1,5-1,6 times compared to the year 2000).

- The average agriculture and forestry production value will increase 4.5-5% per year. Towards the year 2005, food productivity will gain 430000-440000 tons, the forests will cover 41-42% more land.

- The average industrial production value will increase 14-15% per year. The service sectors will increase 10-11% in value per year. The export turn-over will increase 14-15% per year. (to the year 2005, it will achieve 120-125 million US\$). The economic structure in the year 2005 are: construction and industry: 39,4%, service: 35,6%, agriculture and forestry: 25%.

- The natural population growth rate will be under 1.1%; the malnutrition rate of children will be 18-20%; there will be 3-4 telephones per 100 people; 100% of the province will be covered by radio waves; 90% of the province will be covered by television waves, 100% of the communes will have access to electricity (90-95% of the communes will use national electricity network.)

- Increasing the number of rich households, eliminating hunger in households, reducing poor households under 5%; increasing the trained labour force to: 29-30%, creating more and more jobs for 61-62 thousand labourers; 100% of the health centers of the communes will have doctors; striving to complete generalization of primary education in the year 2003.

*Cổng Đền Hùng trong đêm chào đón Thiên niên kỷ mới.
Hung Kings Temple Gate on the eve of welcoming the New Millenium*

Photo: THANH THỦY

PHÚ THỌ - MIỀN ĐẤT CỘI NGUỒN

PHÚ THỌ - THE LAND OF ANCESTORS

Văn Lang - nhà nước đầu tiên của dân tộc Việt Nam

VĂN LANG - THE FIRST STATE OF THE VIETNAMESE NATION

- * Từ thế kỷ thứ 7 đến thế kỷ thứ 3 trước công nguyên, Thủ lĩnh bộ lạc Văn Lang thống nhất các bộ lạc Lạc Việt, dựng nên nước *Văn Lang* và lên ngôi Vua gọi là Hùng Vương truyền được 18 đời.
 - * Khoảng năm 208 trước công nguyên, Hùng Vương nhường ngôi cho Thục Phán và đã thành lập nước *Âu Lạc*. Thục Phán tự xưng là An Dương Vương, đóng đô tại thành Cổ Loa (Đông Anh - Hà Nội).
 - * Sau thắng lợi của cuộc khởi nghĩa năm 542, Lý Bí đã xưng Đế (Lý Nam Đế) và đến năm 544 đổi tên nước là *Vạn Xuân*.
 - * Năm 967 Đinh Bộ Lĩnh đã dẹp loạn 12 sứ quân, thống nhất được đất nước, năm 968 ông lên ngôi hoàng đế (Đinh Tiên Hoàng) và đặt tên nước là *Đại Cồ Việt* đóng đô ở Hoa Lư (Ninh Bình).
 - * Năm 1010 Lý Thái Tổ quyết định dời đô về thành Đại La (Hà Nội) và đổi tên là thành Thăng Long. Năm 1054 nhà Lý đổi tên nước là *Đại Việt*.
 - * Năm 1400 Hồ Quý Ly đã cướp ngôi vua Trần lập ra Vương triều Hồ và đổi quốc hiệu là *Đại ngu*.
 - * Năm 1804 vua Gia Long đổi tên nước là Việt Nam nhưng đến đời vua Minh Mạng (1831) lại đổi thành *Đại Nam* và quyết định dời đô về Huế.
- Ngày 2-9-1945 Chủ tịch nước Hồ Chí Minh đọc bản Tuyên ngôn độc lập tại Ba Đình, Hà Nội, khai sinh nước *Việt Nam dân chủ cộng hòa*.
- * Ngày 2-7-1976 Quốc hội khóa VI họp kỳ thứ nhất, quyết định đổi tên nước thành : *Cộng hòa XHCN Việt Nam* và Hà Nội là thủ đô của nước Việt Nam thống nhất.
- * From the 7th century to the 3rd century BC, the chief of the Văn Lang tribe unified the Lạc Việt tribes, creating the Văn Lang State and coming to the throne (known as Hùng King, lasting for 18 generations).
 - * About 208 BC, Hùng King abdicated in favour of Thục Phán. At that time, Âu Lạc State was built. Thục Phán pronounced himself as An Dương Vương, setting up the capital of the Kingdom at Cổ Loa city (Đông Anh-Hanoi).
 - * After the victory of the 542 uprising, Lý Bí pronounced himself emperor (Lý Nam Đế) and the State was renamed as Vạn Xuân in 544.
 - * In 967, Đinh Bộ Lĩnh quelled a revolt of 12 feudal warlords, re-unifying the State. In 968, he came to the throne (Đinh Tiên Hoàng) and called his kingdom Đại Cồ Việt. The capital of the Kingdom was set up at Hoa Lư (Ninh Bình).
 - * In 1010, Lý Thái Tổ decided to move the capital to Đại La (Hanoi) and renamed it as Thăng Long city. In 1054, the Lý Dynasty renamed the State as Đại Việt.
 - * In 1400, Hồ Quý Ly usurped the throne of the Trần dynasty, creating the Hồ dynasty. The State was renamed as Đại Ngu.
 - * In 1804, Gia Long renamed the State as Vietnam, but it was once renamed as Đại Việt in Minh Mạng dynasty. He decided to move the capital of the Kingdom to the imperial city of Huế.
 - * On the 2nd of September, 1945 the Head of State Hồ Chí Minh read the Declaration of Independent at Ba Đình, Hanoi, bringing into being the Democratic Republic of Vietnam.
 - * On the 2nd, July 1976, the first session of the 6th National Assembly was held, deciding to rename the State as the Socialist Republic of Vietnam and Hanoi was chosen to be the capital of the unified Vietnam.

SƠ ĐỒ KHU DI TÍCH LỊCH SỬ ĐỀN HÙNG

MAP OF HUNG KINGS TEMPLE, A HISTORICAL VESTIGE

Đền Hùng là khu di tích lịch sử - văn hóa, nằm trên núi Nghĩa Lĩnh, thuộc xã Hy Cương, huyện Lâm Thao, tỉnh Phú Thọ.

Hệ thực vật Đền Hùng có 458 loài thảo mộc thuộc 328 chi, 131 họ khác nhau.

Hệ động vật có 195 loài côn trùng, 75 loài động vật có xương sống, trong đó có 7 loài quý hiếm cần bảo vệ nghiêm ngặt.

Quần thể khu di tích lịch sử Đền Hùng gồm :

- **Đền Hạ** - xây dựng vào thế kỷ XVII. Tương truyền là nơi mẹ Âu Cơ sinh ra bọc trăm trứng, nở ra 100 người con. Nghĩa "Đồng bào" được bắt nguồn từ đây.

- **Chùa Thiên Quang** : Xây dựng vào thời Lý - Trần. Thời Lê (1427 - 1573) cho dựng lại. Chùa thờ Phật theo phái Đại thừa.

- **Đền Trung** : (Hùng Vương Tổ miếu) xây dựng vào thời Lý - Trần thế kỷ 17 dựng lại kiểu dáng như ngày nay.

Nơi đây các Vua Hùng thường họp bàn việc nước. Vua Hùng thứ 6 đã nhường ngôi cho Lang Liêu vì đã làm ra bánh chưng, bánh dày.

- **Đền Thượng** : là nơi các vua Hùng thường làm lễ tế trời đất (Kính thiên linh điện) xây dựng vào thời Lý - Trần. Năm Khải Định thứ 2 (1917) trùng tu lại.

- **Lăng Hùng Vương** : Tương truyền là lăng mộ vua Hùng thứ 6 (Hùng Hồn Vương) (1712 - 1632) trước công nguyên.

- **Đền Giếng** : Xây dựng vào thế kỷ XVIII. Trong đền có giếng Ngọc. Nơi hai nàng công chúa Tiên Dung, Ngọc Hoa con gái vua Hùng thường soi gương chải tóc.

Ngày 19/9/1954 khi nói chuyện với cán bộ của Đại đoàn quân tiên phong, Bác Hồ đã căn dặn :

"Các vua Hùng đã có công dựng nước

Bác cháu ta phải cùng nhau giữ lấy nước".

- Bảo tàng Hùng Vương khánh thành năm 1993 là nơi lưu giữ và trưng bày nhiều di vật quý giá về thời đại Hùng Vương và khu di tích Đền Hùng.

Với quy hoạch đã được Nhà nước phê duyệt, khu di tích Đền Hùng đã và đang được tập trung đầu tư cả nhân tài vật lực và kinh phí để Đền Hùng mãi mãi trường tồn cùng non sông đất nước và là điểm tựa tinh thần cho dân tộc Việt Nam.

Hùng Temple is the land of historical-cultural interest, situated on the Nghĩa Lĩnh mountain, belonged to Hy Cương commune, Lâm Thao district, Phú Thọ province.

The Hùng Temple's flora includes: 458 vegetation species, belonged to 328 different descents and 131 different families.

The fauna includes: 195 insects, 75 spine animals, in which 7 rare species that need to be closely protected.

The community of the Hùng Temple includes:

- **The Hạ Temple** - built in the 17th century. It is thought where Âu Cơ bore 100 children in her womb. The meaning of the "Đồng bào" (fellow-citizen) was came into being.

- **The Thiên Quang Pagoda**: Built in the Lý-Trần dynasties, re-built in the Lê dynasties. (1427-1573) It worshiped Buddha with the Sect of Đại Thừa.

- **The Trung Temple** (Middle Temple) (Hùng Vương grand-temple): built in the Lý-Trần dynasties. In the 17th century it was rebuilt with the same appearance as today. It was where Hung Kings discussed about the national tasks. The 6th Hung Kings left his throne to his son Lang Liêu who made Trung cake, Dày cake.

- **The Thượng Temple** (The Upper Temple): was where Hung Kings worshiped heaven and earth (Kính thiên linh điện). It was built in the Lý-Trần dynasties. In the second Khải Định year (1917) it was restored.

- **The Hùng King Tomb**: It was thought to be the tomb of the 6th Hùng King (Hùng Hồn Vương) (1712-1632) BC.

- **The Giếng Temple** (The Well Temple): Built in the 18th- century. There was a Pearl Well in the Temple. It was where the Princesses Tiên Dung and Ngọc Hoa, the Hùng King's daughters, looked at the water-mirror and brushed their hair.

On the 19th of September, 1954, while talking to the pioneers of the great brigade, the Uncle Hồ recommended:

*"To their credit, the Hung Kings founded our State
and it is now our duty to defend it!"*

- The Hung Kings Museum opened for public use in 1993. It restores and displays many precious relics about the Hung Kings dynasties and the Hung Kings Temple.

With the project approved by the State, the Hung Kings Temple has been redecorated with all our human and economic resources so that Hung Kings Temple lives forever, and it is a spiritual fulcrum for the whole Vietnamese nation.

Toàn cảnh khu vực núi Nghĩa Lĩnh (Đền Hùng)
Overview of Nghĩa Lĩnh mountain range, Hung Kings
Temple
Photo: VÂN TRANG